

HALKBİLİMİ, SÖZLÜ SANAT VE KÜLTÜR

Yazan: William BASCOM*

Çev.: Nilgöl AYTUZLAR**

Maria Leach'in editörlüğünde basılan *Halkbiliminin En Sık Kullanılan Yirmi Bir Tanımı*'nda, şunu korkusuzca söyleyebilirim ki, halkbilimi, antropoloji alanında kullanıldığında, sözlü sanat olarak tanımlanabilir. Korkusuz dedim ama belki de gözükara demeliydim çünkü 50'den 200'e kadar öngörülen kelimelerle söylemek istediklerimi net bir şekilde ifade etmem biraz zor. Bu cümleyi okudukça da, antropologların geleneksel bakış açılarından konuşmaktan çok kendi adıma konuştuğumu görmenin zorluğunu yaşıyorum. Burada yine, bu yanlış anlaşılmayı aydınlatmaya ve maruz kaldığım eleştirilere karşı "sözlü sanat" terimini savunmaya çalışacağım. Aynı zamanda, doğası farklı olup, folklor, sözlü sanat ve kültür sınıflarının altında kalan ve birbirini kapsayan materyallerin ve bu üç terimin ayrı ayrı bulunmasının neden gerekli olduğunu ele alacağım.

"Sözlü sanat" terimine ilk tepki gösteren Samuel P. Bayard olmuştu; bu tepkisini ise halkbilim sanattan ötedir diyerek ifade etmişti; aslında ben de buna katılıyorum. Muhtemelen Bayard'ın göz ardı ettiği konu, görüşlerimi ortaya koymaktan çok geleneksel antropolojik kullanımdan bahsettiğimdir. Bunun yanı sıra antropologların kültür çerçevesinde sınıflandırdıkları diğer konuların halkbilimcilerin ilgi alanı olduğunu farketmediklerine dikkat çekmediğimi o zaman anlamamıştı.

Bu arada, antropolojik bakış açısını "Halkbilimi ve Antropoloji" üzerine yazdığım

makalemde göstermeye çalışırken, ne yazık ki, yanlış yorumlanmaya çok müsait bir ifade kullanmıştım. Yine geleneksel antropolojik kullanımdan ve içinde bulunduğum durumu anlamak için "antropologun kullandığı folklor"un yerine "sözlü sanat", "hikayeler"ın yerine de "halk hikayeleri"nin kullanılmasından bahsediyordum.

Antropologlara göre halkbilimi, kültürün bir bölümüdür ancak tamamı değildir. Mitleri, efsaneleri, hikayeleri, atasözlerini, bilmeceleri, türkü ve diğer şarkıların metinlerini ve daha az önemli öteki biçimleri kapsar, ancak halk sanatı, halk oyunu, halk müziği, halk kıyafetleri, halk tıbbı, halk gelenekleri ve halk inanışlarını kapsamaz. Bunların hepsi kültürün önemli bölümleridir ve aynı zamanda tüm etnografyanın da bir parçası olması gereklidir. Hepsi de, gerek eğitim görmüş gerekse eğitim görmemiş toplumlarda üzerinde çalışılmaya değerdir.

Aynı makalede, "folklor" ve "kültür" terimlerinin tarihini gözden geçirdim ve Thoms'un folklor tanımının Taylor'ın kültür tanımından yirmi beş yıl önce olduğuna, bir yandan bu iki kişinin ifadeleri arasındaki aleni benzerliklere de dikkat çekerek değindim. Bayard'ın yorumlarıyla beraber bu durum benim "Sözlü Sanat" makalesini yazmama neden oldu. Bu makalede, antropologların – ayrıca bazı antropolog olmayan halkbilimcilerin de – "folklor" olarak adlandırdıklarıklarının yerine acilen yeni bir terime ihtiyaç duyulduğunu ve "sözlü sanat"ın, insanların

* Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, Kaliforniya

** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Yüksek Lisans Öğrencisi

sözlü olarak yarattıkları için önerilen diğer yeni sözcüklerden daha uygun ve anlamlı olduğunu savundum. Bayard gibi ben de antropologların “folklor” terimini kendi amaçlarına uydurmak için yeniden tanımlamalarını yanlış ve küstahça bulduğumu söyledim. Bu terminolojik zorluklar nedeniyle gösterilmesi gereken sorumluluğun antropolojiye de ait olduğunu ve “sözlü sanat” teriminin akılda daha birincil bir konumu olduğunu ekledim. Yanlış anlaşılmama açığa kavuşturma çabamı da, birinci paragrafta söyledim:

Sözlü sanatın, folklorun şu anda çevrelediği alanın tanımı olarak hiç bir zaman düşünülemediğini ifade ettiğimde hata yaptığımı kabul edebilirim. Diğer yandan, sözlü sanatın, halk hikayeleri, mitler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler ve diğer “edebi türler” için uygun bir terim olduğu görülmektedir. Bu terim, hem folklorun hem de kültürün bir bölümünü kapsamaktadır, yani ne folklorun ne de kültürün tamamını kapsamaz.

Benim durumumun bu makale ile asıl tanım arasında geçen sürede değiştiği söylenmektedir. Dürüstçe söyleyeyim ki olayın bundan ibaret olduğuna inanmıyorum, ancak, 1947 baharında Afrikalı ve Yeni Dünya Zenci halkbilimi üzerine Maria Leach için yazılan ek makale ile 1948 sonlarındaki tanım makalesi arasında değiştiği açıktır. Bu dönemde, Richard Waterman aynı fikirde bile olmuş olsaydı, bu ek makaleyi yeniden yazmak için gene de çok geçti. Kendi açımdan durumumu ifade etmek, – aslına bakılırsa bu benden istendi – bir şekilde hem utandırıcı hem de akıl karıştırıcı olacağından bir tutarsızlığa yol açacaktı.

Yine de, “sözlü sanat” terimini tüm halkbilimi için istediğime dair kuşku halen devam ediyor ve niyetimin bu olmadığını yeniden vurgulamak için bu fırsatı kullanıyorum. Bu toplantıların, A.B.D.’deki Halk Gelenekleri Gereçleri

konulu bir oturumu içermesini saygıyla karşıladığımı ve geçmiş üzerine yoğunlaşması haricinde, Marius Barbeau’nun etkili tanımını kabul etmeyi yürekten istediğimi eklemek isterim. Barbeau bu tanımında şöyle der: folklor, “örnekleme veya sözlü kelime kullanımıyla eski kuşaklardan yeni kuşaklara, kitap, basım veya okul öğretmeni yardımı olmaksızın aktarılır” ve “folklor, seri numarasının, işaretli ürünün ve patentli standardın muhalifidir”.

Ancak, son zamanlarda, Alan Dundes, başka açılardan muhteşem olan yeni kitabı “Folklor ve Antropoloji”nin yayını için yapılan tanıtımda şunları dile getiriyor:

Utley’in de ele aldığı gibi, Bascom, daha sonra sözlü sanat olarak adlandırdığı ve nesre dayalı anlatıları (mit, halk hikayesi, efsane), bilmeceleri ve atasözlerini kapsayan ancak halk oyununu, halk tıbbını ve halk inanışlarını (batıl) kapsamayan terimle, folkloru sınırlandırmak istemektedir. Bascom, antropologlara göre, türküler ve diğer şarkılara ait metinlerin folklor olduğunu ancak türkülerin ve diğer şarkıların müziklerinin folklor olmadığını söyleyecek kadar ileri gitmiştir. Çoğu halkbilimci, folklorun bu tanımını çok sınırlı bir bakış olarak değerlendirecektir. Diğer bir taraftan, Utley’in halk edebiyatı kavramı, Bascom’un sözlü sanat düşüncesine gerçekten çok benzetmektedir.

Uluslar Arası Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’nin gelecek yeni basımında öne sürdüğüm tanımlar, içinde bulunduğum durumla ilgili süregelen şüpheleri yok edecektir:

Folklor, “halkı öğrenmek” demektir; ağızdan çıkan kelimelerle ve becerilerle aktarılan bütün bilgileri örneğin, taklit veya örnekleme ile öğrenilen diğer teknikler ile bu becerilerin ürünlerini kapsar... Folklor, halk edebiyatı olarak adlan-

dırılan ama sözlü sanat olarak tanımlanması daha iyi olan bu sözlü ifade biçimlerinden başka, halk sanatı, halk işleri, halk gereçleri, halk kıyafetleri, halk gelenekleri, halk inanışları, halk tıbbı, halk yemekleri, halk müziği, halk oyunu, halk eğlenceleri, halk jestleri ve halk konuşmalarını kapsamaktadır.

Dundes gibi, Utley de, folklorun geleneksel antropolojik tanımını kabul edilebilir bulmakta, bunu savunmadığım ve sahayı bu kadar çabuk Bayard'a bıraktığım içinse beni azarlamaktadır. Bir dipnotunda şunları ekler: "Marian W. Smith'in 'sözlü sanat' terimi üzerine yazdığı zorluklarla ilgili yorumlara bakınız". Marian Smith'in sözünü ettiği, yazılı edebi biçimlerini (ben ve Utley bunları dahil etmiyoruz) ve günümüz fıkralarını ve şakalarını da katarsak, sözlü sanatın genişliği ve bu konuda çalışmalar yapmanın nasıl büyük bir iş olduğudur. Sözlü sanat ile edebiyat arasındaki etkileşimlerin bazılarını daha önce değinmiştim ve şakalar ve fıkraların, sözlü sanat sınıfında yer alan nesirsel anlatımlar olduğunu da belirtmiştim. Benim sorduğum ise yalnızca, şakalar ve fıkraların, geleneksel olarak düşünülmediği sürece, nasıl kalıcı olabileceğidir. Benim kısaca savunduğum, "sözlü sanat" terimini reddetmememiz gerektiği çünkü çevrelediği alan geniş; kapsamı da bizi ürkütmemeli çünkü halkbilimi ve kültürün alanları çok daha geniş.

Diğer bir tepki de M. Dorson'dan gelmiştir. Dorson, "sözel sanat"ın Amerikan halkbilimcisini rahatlatmayacağını reddetmektedir. Fakat, onun bu mantık yürütmesi bana ilginç geliyor çünkü sözlü sanatın içine "shivaree"i (evlenenler için yapılan bir tür serenad) ve "couvade"i (hamile bir bayanın eşinin doğum anında yatağa yerleştirildiği bir tür gelenek) dahil etmediğim ancak halkbiliminin içine dahil ettiğim açık bir şekilde ortada sanıyorum.

John Greenway, son kitabında şöyle der: "Profesör Bascom, *sözlü sanat* terimini önermeye devam ediyor ki bunda bir sorun yok, ancak sanırım bunu Profesör Bascom'dan başkası kullanmıyor". Buna karşın, Editörlüğünü yaptığı AMERİKAN HALKBİLİMİ GAZETESİ'nde, no.304, yayıncıları tarafından kitabının "eğitim almamış insanlar arasındaki sözlü sanat üzerine ilk modern çalışma" olarak tanımlandığını görmek beni oldukça şaşırttı.

Daha ciddi bir açıdan, durum, Greenway'in söylediği kadar cesaret kırıcı değil. Dell H. Hymes son beş yıldaki yedi yayınında sözlü sanat terimini kullanmıştır ve bu terim James B. Christensen, Barbara K. ve Warren S. Walker ve belki daha başkaları tarafından da kullanılmıştır. Thomas G. Winner sözel sanattan (oral art) bahseder; Melville J. ve Frances S. Herskovits ve J. Berry konuşulan/sözlü sanattan (spoken art) söz eder; sonraları öğrenene kadar benim de haberim olmasına karşın, 1933ler'in başlarından itibaren benim önerimin örnekleri vardı; Amaat Burssens'ın ve Leo Bittremieux'nun *Woordkunst*'ı ve G. van Bulck ve daha sonra da de Rop adlı iki yayıncının *Gesproken Woordkunst*'u.

"Sözlü Sanat" konulu yazımı sunmamdan hemen sonra, Thomas A. Sebeok, dipnotta belirtmiş olduğum üzere, "konuşulan sanat" (spoken art) teriminin bazı avantajları olduğunu söylemiştir ve ben bu fikre tamamen katılıyorum. Bu terimlerden hangilerinin, bilim adamlarının alanlarında kullanmaları sonucunda kabul ettirilmesi önemli değil; önemli olan halkbiliminin bu ehemmiyetli kısmı için kabul edilebilir bir terimin benimsenmesidir. Eğer herbir terim kabul ettirilirse, bütün olarak halkbilimden konuşmak yerine nesirsel anlatımlar, atasözleri, bilmece ve ilgili diğer biçimlerden konuşulduğunda, bu durum, tartışmalarımıza

kaydadeğer bir doğruluk kazandıracak ve Thoms'un aşağı yukarı ifade etmeye çalıştığı gibi folklor kelimesinin, halk bilgiyi veya halk ilmi anlamlarında kullanılmasını sağlayacaktır.

Benim bu terimlerden herbiri ile ilgili tereddütüm ise, nesir anlatımlarına ait oldukları açıkça ortada olan efsanelerin sanat olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. Bu, tıpkı, tarih kitaplarının edebi olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini sormak gibidir ve sanıyorum bazıları nitelendirilebilir. Bütün efsaneler güzel birer sanat eseri olmamalarına karşın – ki bütün mitler veya halk hikayeleri de değildir – sorunun cevabının evet olması gerektiğini düşünüyorum.

Thoms'un ifadesiyle ilgiyle duyduğum tereddüt daha ciddi. Bu ifadenin “eski zamana ait” malzemeler üzerindeki vurgusu, günümüz argosunu, şakalarını, fıkralarını, oyunlarını, jestlerini ve halkbilimcilerin ilgi alanına giren benzer yeni malzemeleri konu dışında bırakır. Ayrıca, halkbilimindeki yaratıcılığın geçmişe ait bir şey olduğu düşüncesini uyandırır. Buna ek olarak, folkloru uzak, tarihöncesi geçmişten kalanlardan ibaret olarak ele alan modası geçmiş kültürel-evrimci teorinin sürdürülmesine olanak verir; Bayard, Dorson, Smith, Utley ve ben de diğerleri gibi bu yorumun sağlıklı olmadığını konusunda hemfikiriz.

Sözlü sanat, bir miktar halkbilimi ve bir miktar da kültürden oluşur. Sözlü sanatın halkbilimi alanına ve araştırmalarına odaklanmayı sağlaması, onu, halkbiliminin çeşitli malzemelerinin tümünden ayırmamızda kabul edilebilir bir terimin yerleştirilmesi için önemli hale getirmektedir. Antropologların, esasen Thoms'un halkbilimine sunduğu anlamı saptırmaktan kaçınmaları gerekiyorsa, kültürün bu kısmı için de kabul edilebilir bir terim gereklidir. Sözlü sanat, konuşulan sanat ve diğer başka kabul edilebilir yeni sözcük-

ler, halkbilimin sözde edebi malzemeleri için gereklidir.

Peki ya “folklor” ve “kültür” terimleri? Eğer bu kadar benziyorlarsa, ikisine birden ihtiyaç var mı? Aslında eşanlamlılar mı, böylelikle de birinden ya da diğereinden vazgeçebilir miyiz? Eğer öylelerse, geleneksel antropologların halkbilimi tanımını kabul etmek en kolayı olmaz mı? Eğer değilse, aradaki farklılıklar nelerdir? Birincisinin cevabı, bu kelimelerin eşanlamlı olmadığı, bu üç terimin birbirini kısmen kapsar görüldüğü ama farklı materyaller olduğu ve her üç terime de ihtiyaç olduğudur. Ancak, bu soruları tam olarak cevaplamak için, yıllardır süregelen o soruya geri dönmeliyiz: folklor nedir?

Halkbiliminin antropolojik ve humanistik tanımlamaları hakkındaki, yorucu tartışmalara rağmen, bu tanımlar önemli temel bir noktada birleşirler: yazıyla aktarılan her türlü bilgiyi dışarıda bırakırlar. Maria Leach'in toparladığı yirmi bir tanımdan on iki tanesinde özellikle “sözlü”, “konuşulan”, “sözel”, “yazılmamış”, “yazılı olmayan” veya “yazmaktan ziyade” kelimeleri kullanılmıştır, diğer yedi tanesi “popüler” ve “geleneksel” kelimelerinin kullanılmasıyla veya M. Harmon'un durumunda da olduğu gibi, halkbilimi özelliklerini ayırarak aktarımın vurgulanmasıyla aynı ayrımı vermektedir. Bu noktada ben, Archer Taylor'ın “sözlü halkbilim” ifadesini de bu sınıfa sokarak rakamı onüçe çıkaran Utley'den daha tutucuyum. Burada, sözlü halkbilimi, özellikle sözlü sanatı kastetmekte olup tüm halkbilimini kapsamamaktadır. Bunun “geleneksel ve çoğunlukla sözlü” olduğunu söyleyen oniki kişi, Barbeau, Bascom, Botkin, Foster, Herskovits, Herzog, Luomala, Smith, Thompson, Voegelin, Waterman ve Potter'dır. Şahsen, arta kalan ve bu hususlarda katkıda bulunan iki kişi, R. D. Jameson ve MacEdward Leach,

halkbiliminin ağızdan çıkan kelimeler veya örnekleme yoluyla aktarılan kültür unsurları ile sınırlı olduğu konusunda hemfikir değillerse oldukça şaşırıyorum. Tabii ki, yalnızca, A.B.D.’deki yirmi bir halkbilimcinin veya başka yerdekilerin ifadelerine bakarak halkbilimiyle ilgili bir tanıma ulaştığımızı düşünmemeliyiz ama sanırım, dünyadaki çoğu halkbilimci, bunu esas kriter olarak kabul edecektir.

Korkarım, antropologlar, bu temel noktanın anlamları konusunda humanistlerden daha az bilinçliler ve en kapsamlı Thoms anlayışında bile, folklorun kültürün sadece bir parçası olduğunun daha az farkındalar. Antropologların kullandığına ve tanımladığına göre, kültür terimi, yazıyla aktarılmış olsun ya da olmasın, tüm öğrenilmiş davranışları kapsar; sadece kişisel olan ve toplumun diğer bireyleri tarafından paylaşılmadığı için geleneksel olmayan (bireysel deneyimlerden edinilen) öğrenilmiş davranışları dışarda tutar. John Rowe’un sık sık kullandığı tabirle, kültür alışılmış bir davranıştır. Thoms ve Taylor’ın folklor ve kültüre ilişkin kullandıkları ilk ifadeler birbirine çok benzermiş gibi görünmektedir, ama, bu terimler halkbilimciler ve antropologlar tarafından kullanıldıkça ve yeniden tanımlandıkça, bu önemli fark ortaya çıkacaktır.

Eğer folklorun halk kültürü olduğunu söyleyebilirsek uygun olur ve bu şu anlama gelir: sözlü olarak ya da örneklemeyle aktarılan kişiye ait olmayan öğrenilmiş davranışların hepsi. Bu tür bir tanım, kısa ve öz olur ve halk şarkısı, halk oyunu ve gerisinin kullanımına uygun olurdu. Ama maalesef, “halk kültürü” terimi, Avrupa ve Latin Amerika toplumlarındaki Amerikan Yerlilerinin yerleşim bölgeleri köylülerinin kültürlerini tanımlamak için sosyal bilimciler tarafından kullanılmıştır. Folkloru, köylü halk olarak tanımlama merakı olan bazı halkbi-

limcilerin bu durum aklına yatıyor olabilir ama benim aklıma yatmıyor. Sadece bir sebeple, folklor halk kültüründen daha dar bir açıya bir kaç şekilde sahiptir. Bu da, köylü grupların kültürünün, en azından kısmen yazıya aktarıldığı ve şu anda da resmi eğitime geçirildiği içindir. Eğitim ise gelecekte gittikçe artacaktır. Diğer yönlerden, halkbilimi çok daha geniştir, çünkü, sözlü veya örnekleme ile aktarılan eğitim görmüş topluluklarda olduğu kadar eğitim görmemiş topluluklarda da kültürün tüm özellikleriyle ilişkilidir.

Folklor ve etnografya arasındaki ilişki ise, sürüp giden bir tartışma konusudur, ama, sanırım, günümüzde çok az halkbilimci, eğitim görmemiş toplulukların hiç halkbilimi olmadığını söyleyen Krappe’in izinden gidiyordu. Krappe’e göre, folklor ve etnoloji neredeyse ayrılmaz durumdadır çünkü her ikisi de sözlü geleneklerle ilgilidir. Yirmi bir tanımda, Herzog ve Thompson, bu ayrımı kısaca işin uygun bir şekilde bölünmesi olarak düşünmüşlerdir. Botkin, Espinosa ve Jameson ise etnoloji ve folklor arasında hiç bir ayrım yapmamışlardır. Bu beş kişi, Balys, Barbeau, Bascom, Foster, Harmon, Herskovits, Lumala, Smith ve Voegelin ile beraber, folklorun, eğitim görmemiş toplumlarda bulunduğu konusunda hemfikirdirler – eminim Taylor ve Waterman de aynı fikirdedir.

Folklorun bu kendi aktarma araçlarına dayanan genel kabul görmüş ölçütünü, Alan Dundes’in yeni makalesinde sorgulanmaktadır. Dundes, folklorun, “elyazısıyla şiir kitabı, otomobil isimleri, kitabın baş ve sonundaki boş yapraklara yazılı şiirler (örneğin, kitap sahiplerinin yazdıkları) ve geleneksel mektuplar (örneğin zincir mektuplar)”ı da kapsayan sayısız yazılı halkbilimi biçimleri olduğunu savunur. Ayrıca, kültürün folklor olarak düşünülmeyen birçok yönünün, traktör

kullanma, dış macununu dış fırçasına sürme ve bir park metreya bozuk para atma gibi sözlü veya örnekli olarak aktarılabildiği görüşündedir. Kabul etmeliyim ki, ne bu tür davranışlara yeterli ilgiyi gösterdim ne de Dundes'in sunduğu soruyla ilgili düşünecek yeterli vaktim oldu; yine de folklor türlerinden oluşan bir liste olmayan kabul edilebilir bir folklor tanımı ortaya çıkarmanın olası olduğunu umuyorum. Belki de, Barbeau'nun kitabı, matbaaya, okul öğretmenine, seri numarasına, işaretli ürüne ve patentli standartlara yaptığı atıflarda bir ipucu bulabiliriz. Eğer, Dundes'in neyin folklor olduğunu neyinse olmadığını gösteren örneklerini kabul edeceksek, belki de, folkloru, seri olarak üretilen veya kitle iletişim araçlarıyla aktarılan kültür öğeleri olarak tanımlamalıyız. Yine de, eğer böyle yaparsak, edebiyatla, benim sözlü sanat olarak adlandırdığım folklorun bu bölümü arasında genel kabul görmüş olan ayrımı yeniden düşünmemiz gerekecektir.

Bizimki gibi eğitim görmüş toplumlarda, bilgi gövdesinin sadece küçük bir bölümünü folklor oluşturur, bu durumda, bilginin çoğu bölümü kitaplardadır ve yazıyla aktarılmaktadır; bu da kültürün küçük bir bölümüdür. Folklor, kentlerde, sanayileşmiş alanlarda bile sürmektedir ama antropolog olmayan halkbilimciler köylülerin bulunduğu kırsal alanları araştırma için en uygun yer olarak düşünmüşlerdir. Bu durum, geçmişteki folklor çalışmalarına belirli bir karakter veren ve halkı köylü olarak tanımlayan bir gerçeği işaret eder. Antropologların Avrupa ve diğer yerlerdeki köylülere karşı çoğalan ilgisi ve eğitim görmüş toplumlara karşı antropolojik ilginin son zamanlarda değişmesi ile, folklor ve kültür arasındaki ayrılık antropolojik çevrelerde git-tikçe artan bir öneme sahip olmuştur. Ayrıca, eğer köylü gruplar, sadece kendileri ile değil de diğer toplumlarla da ilişkilen-

dirilerek tartışılacaksa, Thoms anlayışındaki folklor kavramının halk kültüründen (artık bu terim kullanılmakta) daha anlamlı bir hale gelmesini umut ediyorum.

Diğer yandan, tüm bilginin örnekleme ve sözlü kelimelerle aktarıldığı ve seri üretim ve kitle iletişim araçlarının olmadığı gerçekten hiç eğitim almamış toplumlarda, folklor kültürle eşanlamlı hale gelir. Muhtemelen bu nedenle, eğitim almamış toplumlara yoğun ilgi gösteren antropologlar, "folklor" teriminin esas anlamının gereksiz olduğunu düşünüyorlar ve bunu kendi amaçları için kullanarak kendilerini haklı hissediyorlar. Yine de, folklor çalışmasının etnografyaya eşit olduğu durumlar sadece şu an hızla yokolmakta olan hiç eğitim görmemiş toplumlar için geçerlidir. Eğitimin, uluslararası ticaretin ve sanayileşmenin hızla yayılmasıyla, folklor ve kültür arasındaki ayırım da Amerikan yerlileri ve Okyanusya ve Afrika toplulukları çalışmasında gitgide önem kazanmaktadır. Onların kültürleri de Batı etkisinde kalarak değiştiççe, büyük folklorları da yokolacaktır.

Antropologlar hala bu değişimleri gözardı edebilir ve bu alanlardaki geleceksel, iletişim-öncesi kültürlerle odaklanabilirler. Bu tür çalışmalar, diğer bilim dallarındaki sosyal bilimciler ile yaşamı şu an yaşadığı gibi gerçekçi bir şekilde sunmayan alanlarda çalışan kişiler tarafından saldırıya uğramıştır; şahsen onları geçerli ve önemli oldukları için savunabilirim çünkü çok geç olmadan tarihin oldukça eksik olan kayıtlarına eklemeler yapmak ve dünyadaki pek çok toplumun, Batı kültürleriyle temasa geçmeden önce neler başardıklarını belgelemek için çabalyorlar. Ancak, bu tür çalışmalarla uğraşan antropologlar, ne yaptıklarını özgürce kabul etmeli ve hatta daha da önemlisi, zaman geçtikçe, artık kültür üzerine çalışmadıklarının tamamen farkında olmalıdırlar, artık folkloru çalışıyorlardır.

HALKBİLİMİ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ*

Yazan: Alan DUNDES**

Çev.: Ayşenur NAZLI***

Halkbilimi çalışmalarının birçok yöntemi vardır. Bir edebiyatçı halkbilimi ürünlerine edebî açıdan bakar veya önemli edebiyat eserlerinin kaynağı sayar. Tarihçi de, tarihî olaylar ve kişiler hakkında ipuçları barındıran halk davranışları olarak kabul eder. Antropolog halkbilimini, insanların otobiyografik betimlemeleri olarak görür; bu incelediği kültüre yabancılaşmadan, derinlemesine yaklaşımlarda bulunmasına yardım eder. Psikologsa halkbilimi ürünlerinin, sosyal ve bireysel psikolojinin incelenmesinde önemli ipuçları barındıran ortak fanteziler bütünü olduğunu düşünür. Eğitimi, rutin ders programının sunduklarının dışında, ulusal ve etnik grupların zenginliği olarak algılar ve işlediği konuyu canlandıracak değerli bir mirasın parçası olarak görür. Böylelikle de, farklı disiplinlerin üyeleri folklorik malzemelere, değişik bakış açılarıyla yaklaşarak, halkbiliminden ne şekilde yararlanılması ve ne anlaşılması gerektiği konusunda fikir üretirler. Folklor çalışmasına yaklaşımların bu çeşitliliği faydalıdır ve folklor ürünlerinin doğasında var olan değeri kanıtlar. Birleşik Devletler'de de, folklor çalışmalarına farklı yaklaşımlar getirilmektedir.

Temel folklorik yaklaşımlardan biri, "kaynak" sorunu ile ilgilendir. Belli bir balad veya halk masalı ilk olarak nerede ve

ne zaman doğmuştur? Ne yazık ki, çoğunun kaynağını belirlemek zordur. Buna rağmen, bazı durumlarda akıllıca tahminler yapmak mümkündür. Örneğin, *Creek Kızılderilileri*'nden derlenmiş, dalavereci tavşanın uzunca bir asma kütüğü çekme konusunda deniz ineğine ve file meydan okuyuşunu anlatan hikayeyi düşünün. Tavşan, kütüğün bir ucunu deniz ineğine diğerini file vererek bir çekilme hissettiklerinde kütüğe kuvvetle asılmalarını söyler. Ardından, karada duran file sudaki deniz ineğini ayıran tepeye bağlı olan kütüğü ortasından tutarak silkelemeye başlar. Zavallılar yorulana dek çekerler. Tahmin edebileceğiniz gibi kurbanlarımız, tavşanın gücü karşısında şaşkına dönerler. Şimdi bu hikayenin kaynağı nedir? Yerli halka ait bir Amerikan Kızılderili hikayesi mi? Avrupa kökenli birçok Amerikan Kızılderili masalından biri mi? Kızılderililerin Afrika'dan aldıkları bir masal olabilir mi? Problemi çözmek için, halkbilimci Stith Thompson'ın altı ciltlik, *Yerel Efsaneler, Şaka Kitapları, Fabliaux, İbretler(Kıssadan Hisse, Ortaçağ Aşk Romanları, Fabllar, Mitler, Baladlar(Türküler), Halk Masallarının* içindeki anlatı unsurlarının bir sınıflandırması olan *Halk Edebiyatının Motif İndeksi*'ne başvurmalıdır. Motif, halk anlatılarının bir büyücü gibi karakteristik bir kişi, sihirli değnek gibi

* American Folklore, 1968, United States International Communication Agency, Washington, DC 20547

** Alan Dundes, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley'de Antropoloji ve Folklor Doçentidir. Lisans derecesini Yale Üniversitesi'nde İngilizce'den ve yüksek lisans derecesini yine aynı üniversitede İngilizce öğretimliği bölümünden almıştır. Doktorasını da Indiana Üniversitesi'nde, folklor üzerine yapmıştır. Amerikan Folklor Derneği'nin önemli bir üyesi ve Amerikan Antropoloji Birliği'nin bir mensubu olan Profesör Dundes, Kuzey Amerika Yerli Halk Masallarının Morfolojisi'ni (1964), bir makaleler antolojisi yayımladığı The Study Of Folklore (Folklor Çalışması)'ni (1965) yazmış; Book of Knowledge (Bilgi Kitabı)'a, Britannica Ansiklopedisi'ne ve folklor ve antropoloji üzerine çok sayıda profesyonel dergiye katkıda bulunmuştur. Uluslar arasında otorite haline geldiği bir alan olan folklor teorisini ve metodlarını özellikle ilgilendirmektedir.

*** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.

bir nesne veya bir halat çekme oyununda-ki gibi yanıltıcı bir olay olabilen bir birimidir. 1955-1958'de gözden geçirilmiş bas-kısı yapılan Thompson'ın, *Motif İndeksi*'nde, dünyanın her yerinden halk masal-ları, efsaneler ve mitler, kendilerini mey-dana getiren motiflere ayrılarak alfabetik ve sayısal olarak sınıflandırılmışlardır. Folklor araştırmacıları genelde, anlatı te-melli folklor ürünlerini motiflerin refe-rans numaralarıyla tanırlar. Araştırmacı, alfabetik olarak düzenlenmiş indeks cildi olan altıncı cilde bakarak, bir veya daha çok motifin içindeki belirleyiciliği olan anahtar sözcüğü bulmalıdır. Az önce özet-lediğimiz *Creek Kızılderili* hikayesinde, anahtar söz grubu, iki kişinin veya iki ta-kımın karşılıklı çektikleri bir oyun olan "halat çekme oyunu"dur. Motif İndek-si'nin altıncı cildinde bu "halat çekme oyu-nu" K22 sembolüyle gösterilmiştir. Altıncı cildin ardından araştırmacı, Motif İndeks'in (bütün J-K motif numaralarını içeren) dördüncü cildine dönmelidir. Dör-düncü cildin K22 bölümünde aşağıdakiler sıralanmaktadır:

K22. Aldatıcı halat çekme oyunu. Küçük hayvan, bir halat çekme oyunuyla iki büyük hayvana meydan okur. Oyunu, birbirlerinin farkında olmadan çekmeleri için düzenler.

Evet bu bir *Creek Kızılderili* hikayesi gibi görünüyör; ancak kaynağı ne olabilir? Motifin özetinin hemen altında, nereden bulunabileceğini belirten bibliyografik referanslar listelenmiştir. Bu durumda, hi-kayenin Afrika'daki bu insanlar arasın-dan bulunduğunu açıkça gösteren Mpong-we, Ibo ve Ila versiyonlarına referanslar vardır. (Aslında hikaye, Afrika'nın her ya-nında yaygın olarak anlatılmaktadır.) *Motif-Index*'te listelenen diğer versiyonlar, Joel Chandler Harris'in, *Afro-Amerikan* 'Remus Amca' hikayeleri, ve çok sayıda Batı Hint Adaları ve Güney Amerika Zen-ci versiyonlarının bulunduğu ünlü koleksiyonundandır. Gerçek şu ki, aynı önem ve ilgi Amerikan Negro ve Avrupa masalları-

na karşı gösterilmemiştir; Avrupa veya Amerikalı Kızılderili masal derlemeleri için referans verilmemiştir. Masalın Afri-ka ve Yeni Dünya zenci grupları arasında popüler olduğu bilindiğinden araştırmacı-ların *Creek Kızılderilileri*'nin hikayeyi muhtemelen Amerikan zenci geleneğinden aldıklarını varsaymaları mantıklıdır. *Creek Kızılderilileri* önceden Birleşik Dev-letlerin güneybatı bölümünde (özellikle Georgia'da) yaşadıkları için, bu hipotez mantıklı görünmektedir. Tabii ki bu sade-ce, *Creek Kızılderilileri* masalının yakın zamanlardaki kaynağını açıklamaktadır. En iyi kaynak açıklaması ise, Afrika'da bu masalın ilk olarak ne zaman, nerede an-la-tıldığını ve ideal olarak da, masalın an-la-tıldığı ilk yerde niçin oluşturulduğunu göstermek zorundadır.

Motif-Index'in dışında, başka folklor indeksleri de vardır. Örneğin, folklor araş-tırmacısı için her biri son derece faydalı olan, Amerikan baladları indeksleri, İngi-liz bilmece derlemeleri ve uluslar arası folklor indeksleri bulunmaktadır. Bu tür indeksler araştırmacının, halktan derledi-ği malzemenin aslında geleneksel bir mal-zeme olduğunu gösterir; üstelik maddele-rin sıralanması ve popülerliği hakkında da bazı ipuçları verir. Örneğin, aşağıdaki fıkrayı derleyen bir Amerikan folklorcusu-nu düşünün:

Bir düğünde damat kayınbabasına, evlilikteki başarısının sırrını sorar. Nasıl olmuştur da bunca yıldır mutlu bir evlilik geçirmiştir? Kayınbabası, sırrını açıkla-maktan mutlu olarak yanıtlar. Düğün ge-cesinde, karısıyla birlikte ata binerler. Yolda karısının atının tökezlemesi kadını korkutur. Adam hemen attan iner ve karı-sının atının burnuna sertçe vurarak, "Bu bir!" der. Atlarına binerler ve at tekrar ür-kene dek yola devam ederler. At bir kez daha ürkünce, kadın daha fazla bağırır. Bu kez adam inatçı hayvana vurmak için kullanacağı sağlam bir sopa bularak az önceki edayla, "Bu iki!" der. Yola bir süre devam ettikten sonra, karısının atı, ince

bir dalın kırılışıyla ürkererek, neredeyse genç gelini düşürecek biçimde kaçmaya başlar. Bu noktada, adam bir tabanca çıkarır, karısının atına doğru yürüyerek “Bu da üç!” diye bağırır ve atı alının ortasından vurur. Gelin bunu gördüğünde neredeyse çılgına dönerek; zavallı, dilsiz ve de savunmasız bir hayvanı öldürdüğü için bir çeşit kalpsiz hatta gaddar olduğunu söyleyerek kocasını azarlamaya başlar. Adam aniden kadına yaklaşıp, yanağına kibarca bir tokat atıp şöyle der: “Bu bir!”

Bu geleneksel bir hikaye mi? Birleşik Devletlere özgü mü; yoksa dünyanın başka bölgelerinde de bulunmakta mı? Folklor araştırmacısı, *Motif-Index*'i kullanarak hikayeyi inceleyebilir ama, bu örnekte bir halk masalı indeksi kullanmayı da seçebilir. 1910'da, Finlandiyalı folklorcu Antti Aarne, halk masalı tiplerinin bir indeksini, *Verzeichnis der Marchentypen*'ini yayımladı. Hint-Avrupa dünyasının geleneksel halk masallarının çoğunun özetini içine alan bu indeks, Stith Thompson tarafından iki kere düzeltilmiştir (1928'de ve yine 1961'de). *Halk Hikayelerinin Tipleri: Bir Sınıflandırma ve Bir Bibliyografya*'nın 1961 baskısının indeks bölümünün “İslah Olmuş Hırçın Kadın” kaydı altındaki bölüme bakarak bir kişi, Numara 901, Masal Tipi'ne referans bulur. *Index*'teki Tip 901'e döndüğünde, araştırmacı aşağıdakini bulacaktır:

901. Hırçın Kadının Uysallaştırılması. Üç kız kardeşin en küçüğü hırçındır. Onların itaatsizliği yüzünden koca, köpeğini ve atını vurur. Karısının itaat etmesini sağlar.

Bu, “Bu bir!” fıkrasıyla aynı hikayedir; ama yalnızca Amerikan malı mıdır? Kesinlikle değil. Özetin altındakiler; Estonya, Finlandiya, İsveç, Danimarka, İzlanda, Litvanya, Almanya, İrlanda, İskoçya, Fransa, İspanya, Avusturya, Yugoslavya, Rusya ve Hindistan'dan versiyonlara referans yapmaktadır. Bu arada aklıma gelmişken, halk masalı kurgusunun, Sha-

kespeare'in “Hırçın Kadının Evcilleştirilmesi”nin temeli olduğu da not edilmiştir. (*Motif-Index*'in altında T251.2 motifi, Hırçın Kadının Uysallaştırılması'na bakıldığında, uygun masal tipi bulunabilirdi. Neyse ki, masal tipi ve motif indeksleri çapraz referanslıdır. *Motif-Index*, kapsam bakımından dünyada haklı bir üne sahipken masal tipi indeksi sadece Hint Avrupa kökenli masaları kapsar; efsane ve miteriyse ele almaz.)

Kaynak çalışmalarının daha derinlemesine bir biçimi ise, bir tipi aynı atasözünün, baladın veya halk masalının yüzlerce versiyonunun kökenini tam anlamıyla buluncaya kadar araştırmayı kapsar. Folklorcuların “tarihi-coğrafi” metot diye adlandırdıkları versiyonların bu şekilde toplanması, diğer birçok disiplinde kullanılan karşılaştırmalı metotla aynıdır. Tarihi-coğrafi diye adlandırılmasının nedeni bir halk masalının veya baladın asıl metnini (urform) veya kökenini yeniden inşa etmeyi denerken, *zaman* ve *yer* boyutlarının da göz önüne alınmasıdır. Bir genelleme yapılırsa, versiyon ne kadar eskiyse ve ne kadar geniş bir coğrafyaya yayıldıysa, bütün parçaları olmasa bile bir kısmının hipotetik orijinal metinden türediği sayıtlısı vardır. Tarihi-coğrafi metot bazen, tasarım ve gelişimine önemli katkıları bulunan Finli araştırmacının onuruna, Fin Metodu olarak adlandırılır. (Oslo'da, 1926'da yayımlanmış olan, Kaarle Krohn'un *Die Folkloristische Arbeitsmethode*, bu metot üzerindeki standart bilimsel incelemesidir. Bu oldukça önemli ve gerekli tarihi coğrafi Avrupa metodunun bir Amerikan Kızılderili masalına uygulamasına örnek olarak, bkz. Stith Thompson, “The Star Husband Tale”, *The Study Of Folklore*, editör Alan Dundes, 1965)

Karşılaştırmalı metodun ilginç bir yönü, başarılı bir çalışma için uluslar arası işbirliğine dayanmasıdır. Çalışılan halk masallarının ve baladların çoğunun uluslar arası dağılımı vardır. *Hırçın Kadının Uysallaştırılması*, tipik bir örnektir. Bun-

dan dolayı, bir halk masalı veya oyunun karşılaştırmalı yöntemle incelemek isteyen Amerikalı halkbilimci, incelediği masal ya da oyunun bulunan tüm versiyonlarıyla ilgilenmelidir. Bazı versiyonları yayımlanmış koleksiyonlarda bulmak olasıdır ne var ki, çoğu değişik ülkelerdeki çeşitli folklor arşivlerindedir. Folklor arşivleri, profesyonel ve amatör folklorcular tarafından derlenmiş, yayımlanmamış el yazması ve teyp kayıt koleksiyonlarının depolandığı yerlerdir. Folklor arşivlerinin belli bir düzeni vardır, öyle ki, araştırmacı bir ülkeye ilgilendiği halk masalıyla ilgili olarak başvuruda bulunduğu arşivci, uygun koleksiyonları bularak araştırmacıya ilgilendiği ürünlerin kopyalarını gönderebilir.

Burada vurgulamak istediğim, halkbilimi yaratılarının büyük çoğunluğunun dağılım alanı geniş olduğundan yapılan çalışmaların da aynı oranda geniş olması gerekliliğidir. Bir araştırmacının bütün dilleri bilmesi olanaksız olduğundan diğer ülkelerdeki meslektaşlarına yardım için başvurmak durumundadır. (Ne yazık ki, dünyadaki insanların çoğu, ortak folklorik ürünlere sahip olduklarının farkında değildirler. Oysa ki, bu önemli bir birleştirici güç olabilir. Maalesef, zaman zaman folklor evrensellikten çok milliyetçiliğin reklamını yapmak adına istismar edilmektedir. Örneğin, Grimm -Jacob ve Wilhelm- on dokuzuncu yüzyılın başlangıcında folklor ürünlerinin bir kısmını toplamaya özendirilmişlerdir; çünkü karakter olarak gerçekte Alman olan bazı şeyleri korumak istemişlerdir. İşin aslı, Grimm Masallarının çoğunluğu Avrupa, Asya, Kuzey ve Güney Amerika'nın her tarafında bulunmaktadır. Bu yüzden bunların tamamen Alman Masalları olmadıkları aşikardır.)

Uluslar arası düzeye yönelik karşılaştırmalı yöntem, folklor çalışmalarının geleneksel yolu olmasına rağmen, birkaç ciddi kusuru vardır. Bir tanesi, "halk"ı görmezden gelirken "bilim" üzerinde yo-

ğunlaşma eğiliminde olmasıdır. Halk masaları ve baladların kökeni çoğunlukla, sözlü sanatın olağanüstü biçimlerini anlatan ya da dinleyen insanlara dikkat etmeden bazen de gereken önemi vermeden araştırılmaktadır. Diğer problem de, incelenen masal ya da baladın binlerce versiyonu incelenmiş bile olsa olası kökeninin doğru bir biçimde saptanamama tehlikesidir. Bu yüzden tarihi-coğrafi metot 19.yüzyılın romantizmiyle hareket eden, geçmişini bu bağlamda yeniden kurgulayan bir yöntem olarak yerini, yeni bir analiz biçimine bırakmak durumundadır.

Bu yeni, antropoloji odaklı yöntemle halk da, bilim de ele alınmaktadır. Örneğin gösterim olayı, anlatıcı ve dinleyen arasındaki zorunlu ilişkiye dikkat edilerek ele alınır. "Köken" sorununa gösterilen ilgi "işlev" sorununa kayar. Yani, halk masalı ne demektir; masal, toplumun üyelerinden hangilerinin arasında bulunmuş ve ne zaman anlatılmıştır, gibi sorulara yönelim başlar. Bu antropolojik-işlevsel yöntemde, masalın versiyonları üzerine yoğunlaşmak yerine tek bir masalla ilgili yoğun ve derinlemesine çalışmalar yapılır.

Antropolojik işlevsel yöntemin halkbilimi alanda kullanılmasını teşvik edenler Birleşik Devletler'de antropoloji çalışmalarının kurucularından Franz Boasın tilmizleridir. Boas, folklorun kültürü yansıttığına inanır; bu durumda bir grubun folklorik ürünleri titizlikle incelenerek önemli etnografik bilgiler elde edilebilir. Halkbilimi alanında kültür-yansıtıcı yaklaşımın erken örneklerinden biri, 1916'da yayımlanan, Boas'ın "Tsimshian Mitolojisi" adlı eseridir. Bin sayfalık monografıta Boas, Tsimshian mitolojilerine dayanarak sunduğu çok uzun ve sıkıcı bir tanımlamadan sonra, Tsimshian yerlilerinin (şu anda İngiliz Kolombiya'sı adıyla anılan Kanada'daki, Pasifik sahilinin kuzeybatısında yaşayanlar) mitlerini anlatır. Başka bir deyişle, mitlerde, ev halkının eşyalarının, aile yaşamının, dinî uygulamalarının ve buna benzer şeylerin detaylarını bul-

muştur. Daha sonra “Kuwakiutl Mitolojisi- ne Yansıyan Kwakiutl Kültürü” (1935) adlı çalışmasında Boas, Kwakiutl etnografik resimler yoluyla edinilen mitolojik bilgileri esas alarak, iki yerli grubu (Tsimshianlar ve Kwakiutllar) karşılaştırmayı bile denemiştir. Kültür-yansıtıcı yaklaşımda vurgu, açık bir biçimde, bilimin araştırmacıya halk hakkında ne söyleyebileceği üzerinedir. Bu yüzden, karşılaştırmalı yöntemi benimseyenler, esas olarak (“halk” a fazla başvurmaksızın) bilimle az ya da çok ilgilenirken; kültür-yansıtıcı yaklaşımı benimseyenler “bilim” den daha fazla “halk” la ilgilenirler; bilimi yalnızca, halkbilimini daha iyi anlamada yardımcı olacak yararlı bir araç olarak görürler.

Aslında, karşılaştırmalı ve kültür yansıtıcı yaklaşım birbirinden ayrı tutulamaz. Birinin kullanımı, diğerinin kullanımı engelleyemez. En iyisi her iki yöntemin bir arada kullanılmasıdır. Bir grubun folklorundaki öğelerin hangilerinin özgün olduğunu belirlemek için, karşılaştırmalı bilgiye sahip olmak gerekir. Hikayenin yöreselliğinin ve belirleyiciliğinin tek bir kültürel bağlamdaki yorumundan daha da önemlisi, halk masalı ya da baladın normal ve tipik biçimlerinin ne olduğunun bilinmesidir. Karşılaştırmalı sonucunda, yerel bir grubun ya da tek kişinin ihtiyaçlarına uygun hale getirmek için masalın nasıl değiştirildiği görülebilir.

Karşılaştırmalı ve kültür yansıtıcı yöntemler dışında, halkbilimi üzerinde çalışmanın başka yolları da bulunmaktadır. Bunlardan biri de, folklorik ürünlerin yapısal veya biçimsel organizasyonlarıyla ilgilenir. Hiç şüphe yok ki, peri masalları, çocuk oyunları ya da bilmece gibi çoğu halkbilimi yaratısı belirli bir kalıba göre uydurulur. Kesin olarak bu kalıpların ne olduğu ve bütün öneminin ne olduğu, sadece son zamanlarda ciddi bir araştırma konusu olmuştur. Örneğin, hurafelerin yapısı, istisnaları olsa da şu biçimde formüle edilebilir: “A olursa, B olur; C olmadıkça.” Bir ayna kırıldığında parçaları ne-

hir ya da dere gibi akar bir suyun içine atılmazsa aynayı kıran kişinin yedi yıl boyunca bahtı açılmaz hurafesi buna bir örnek olarak gösterilebilir. Elbette ki, çoğu folklor ürünü gibi hurafeler de bireyin kaygı ve tehlike üreten mevsimsel ve de yaşamsal döngüleri etrafında kümelenmeye meyillidir. Tarıma dayalı toplumlarda, buğday yetiştirilmesiyle ilgili, profesyonel bir atlet veya bir kumarbaz hakkında da başarı ve başarısızlıkla ilişkili birçok hurafe olacaktır. Hurafeler bilinmeyenini bilinen yaparak, gerginliği azaltmaya yardım eder. Hurafelerin yapısı ancak “C olmadıkça” ilkesi dahil edilmezse gerekli olabilir. Bu yapısal parçanın varlığı veya yokluğu kader anlayışıyla ilgilidir. Örneğin, sağlıklı oluşunuzla övündüğünüzde, başınıza bir şey gelmesinden korkarak tahtaya vurmanız gerekir. Öte yandan, bireyler kaderlerine yön verebileceklerine ama bunun yanında aynı zamanda kadere boyun eğmeleri gerektiğine inanırlarsa, etkisi azalmış olan “C olmadıkça parçası, hiç oluşmayacaktır. Buradaki düşünce, talihsizliği önlemenin bireyin elinde olamayacağıdır. Benzer tarzda, çocuk oyunlarının yapısı, felsefeyle veya içinde buldukları kültürün dünya görüşüyle ilgili olabilir. Çocuk oyunlarında, hem yetişkin hem de çocuk dünyasının folklorik yansımaları bulunur. Örneğin Amerikan toplumdaki oyunların büyük bölümü, içinde bir kazanan ve bir kaybedenin olduğu yarışmalı oyunlardır. Bu durum, kazanan ve kaybedeni olmayan oyunlara sahip dünyanın diğer bölgeleriyle zıt bir durumdur.

Bir diğer folklor araştırma yöntemi de sembollerin çözümlenmesiyle ilgilidir. Hatta daha da genişletecek olursak halk türküsü ve anlatılarında bulunan semboller, yüksek zümre edebiyatı ve bireysel rüyalarda aynı derecede bu tür semboller içerir. Folklor sosyal olarak da kabul gördüğünden genellikle kişinin endişesini bu yolla ifade etmesine olanak sağlar. Kişi, açık açık söyleyemediği şeyleri şaka yaparak ifade edebilir. Birleşik Devletlerde; cinsellik, din ve politika hakkında çokça

nükte bulunur. Bir nükte grubunun (daha önceden tartışılan hurafeler grubu gibi) endişenin kaynağını açığa çıkaracağına farkına varılırsa, nüktelerin sembolik içeriğinin analizinin, toplumun doğası hakkında önemli görüş ve kavrayışlar sağladığı görülebilir. Belki modern Amerikan kent folklorunun tipik bir örneğini baz alan aşağıdaki tartışma, ihtiyaç duyulan çalışma metodlarını ve geleneğin doğasını örneklerle açıklamaya yardımcı olabilir.

Modern Amerikan folklorunun zengin bir kolu, siterotiplerle ilgilenir. Her halkın, özgün imgeleri vardır ve bu imgeler her toplumda kendine has özelliklerle yansır. Folklor sayesinde bir grubun kendisini tanımlamak ve grup kimliğinin duyarlılığını oluşturmak için giriştiği bir diğer yol da, “diğerleri”ne referansla gerçekleşir. Etnik folklor çokça doğruladığı için bu önerme alt kültürel seviyeler için doğrudur ama aynı zamanda, ulusal ve uluslar arası seviyeler için de geçerlidir. Amerikalıların neye benzedikleri hakkında kalıplaşmış inanışlara sahip olan başka ulusların halkları gibi, Amerikalıların da diğer uluslar için kalıplaşmış inanışları vardır ve bu inançlar folklorun diğer öğeleri gibi tartışılmaz bir biçimde nesilden nesle geçerek önyargıyı körüklerler. Kalıpların bir kısmında doğruluk payı bulunmakla beraber, bir folklor öğrencisi, yerel giysi içinde standart kalıpları fazlaca bulacağını görme yetisine sahiptir. Örneğin, çoğu insan, A halkının hırsız, B halkının güvenilmez ve C halkının cimri olduğu görüşündedir. Bu tip folklorik inanışlar, kent toplumunda bulunmaktadır; aslında uluslar arası örnekler kırsal kesime göre kentte muhtemelen daha yaygındır. Aşağıdaki anekdotu düşünün:

Fillere adanmış uluslar arası bir konferans vardır. Farklı ülkelerden bilimler, fillerin hayatının değişik yönleri üstüne raporlarını sunarlar. Fransız, raporunu “Les Amours des Eléphants” (veya “L’Eléphant dans la Cuisine”) üstüne; Alman, raporunu “Filin Askerî Kullanımı”

(veya Almanya’nın Tekrar Nazileşmesi ve Fil”) üzerine yapar. Bu her bir ülkenin sunumlarıyla devam eder; ta ki en son Amerika’nın kendi raporunu sunmak üzere ayağa kalkmasına kadar. Raporun başlığı şudur: “Daha Büyük ve Daha İyi Bir Fil Nasıl Yapılır?”

Bu tabii ki uluslar arası bir nüktedir ve değişik kalıplarla ortaya çıkarıldığı her ülkede kullanılmaktadır. Bu durumda, Amerikalıların boyut ve ticari girişim konusunda kendi iddia ettiği eğiliminin farkında olduğu görülür. En ilginç de başka ülkelerdeki kalıpları (klişeleri) kıyaslamaktır. Fransızlar, Birleşik Devletlerde olduğu gibi dünyanın diğer bölgelerinde de mükemmel âşık ve usta aşçılar olarak mı kabul edilirler? Herhalde, bu tür uluslar arası kent folklorunun, dünya bütünlüğü için önemli etkileri vardır. İnsanların hareketleri, inançlarına dayanır ve inançları da çoğu zaman halk kalıplarına dayanır. En kötülerinde, halk kalıpları, ırkçılık ve hoşgörüsüzlüğün en korkunç çeşitlerinin aracı olabilir. Bu yüzden, mutlaka analiz edilerek gösterilmelidir.

Bunlar, halkbilimi Alanında çalışma yapmanın yollarından sadece bazılarıdır. Eğer; kaynak araştırmasında karşılaştırmalı bir yaklaşım, bireysel kültürü çalışmak için kültür-yansıtıcı bir yaklaşım veya semboller ve davranışları aydınlatmak için psiko-sosyolojik bir yaklaşım uygulanırsa geriye, kullanılacak çok fazla özel teknik kalır. Bu tekniklerin bazılarının karmaşıklığı ve sofistike olması san ki, folklor öğrencilerinin bir kısmının üzerinde, ciddi çalışma talep etmek içindir. Folklor çalışma olanakları ve yolları üstündeki yoğun ilginin bir sonucu da, Birleşik Devletlerdeki önemli üniversitelerde bulunan folklor çalışmayla ilgili kurs ve programların gelişmesidir. Böyle kurumlarda sadece, folklor çalışmanın eski yollarını öğrenmek için fırsatlar değil, aynı zamanda hatta belki de daha da önemlisi, yeni yollar geliştirmek için de fırsatlar olmasındır.